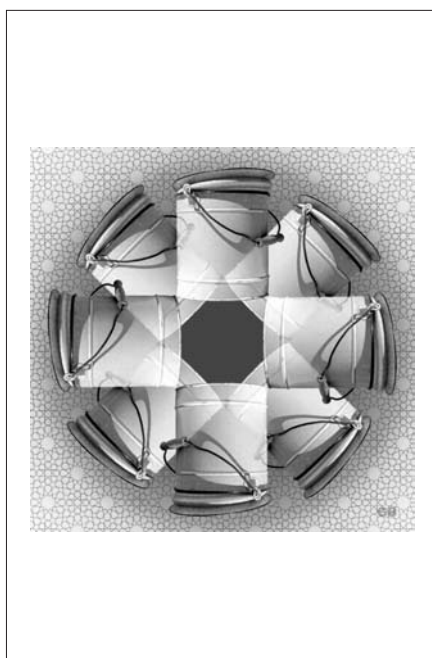


## «En contra de la meua voluntat parles, fosc esperit»

Czeslaw Milosz  
*Travessant fronteres. Antologia poètica 1945-2000*  
Traducció i introducció de Xavier Farré  
Proa, Barcelona, 2006  
295 pàgs.

un deute als altres, lamenta haver de fer d'Antígona a causa de la història, però recerca la vida en la senzillesa del poble: escriure per a tots, manifestar que les catàstrofes no s'acompanyen de signes, entendre el poema com a salvació són elements que ja són presents en la seva obra abans de 1953 i que pren una força rellevant en el cicle «Fill d'Europa» a *La llum del dia*. El poeta parla a l'home occidental des d'una ironia freda dedicat clínicament a les «habilitats adquirides» dels fills d'Europa. La confluència amb el temps l'any 1945 defineix l'essència de tota expressió lírica possible. És a



La poesia de Milosz (1911-2004) apareix en un moment en què els lectors han pogut tenir una coneixença significativa de l'autor. Entre d'altres, l'any 2003 es va traduir *Abecedario. Diccionario de una vida* (Fondo de Cultura Económica), essencial per entendre els interessos literaris de l'autor i, més recentment, *La ment captiva* (PUV, 2005), llibre cabdal de tota la producció de Milosz que analitza el paper de l'intel·lectual davant l'acceptació de l'estalinisme. El més interessant del seu assaig és l'intent de definició i matisació d'allò que anomena *ketman*, és a dir, el «resultat d'una disjunció extrema entre allò públic (actuació) i allò privat (convicció) sota la ficció de la identitat entre tots dos extrems». Aquesta mateixa reflexió es dedueix d'algunes pàgines de Zagajewski i de Kértész, amb una literatura que marca tota la literatura de l'Est. Milosz analitza en un primer assaig amb diversos exemples el paper dels intel·lectuals adaptats en les democràcies populars. Aquests intel·lectuals escriuen per a la doctrina, només escriuen dins el corrent que explica les transformacions de la realitat. Per entendre la seva obra lírica, cal considerar els seus mots: «A l'Europa Central i de l'Est, el mot *poeta* té un significat diferent del que té a Occident. Allà, el poeta no és només aquell que inventa frases bellament construïdes. La tradició exigeix que sigui un *bard* nacional, un cantor, de les obres del qual puguin emparar-se nombroses boques, i que s'ocupi en els seus versos de tot allò que és matèria d'interès públic». L'assaig acaba amb el pes de la història sobre la individualitat, aquesta nova religió que necessita igualment de signes per fer-se forta davant d'un poble que s'angoixa per ser només història, que viu vigilant i que ha de negar la seva espiritualitat. Com a testimoni del conflicte entre individu creador i societat aquest llibre és una obra mestra d'anàlisi sense complaences.

Amb tot, la poesia d'aquesta figura cabdal no era coneguda en català fins que el treball ingent de Xavier Farré no l'ha donat a conèixer. Milosz, com a testimoni del segle XX, abasta tots els grans temes de l'home. Un dels seus autors més volguts i present a la seva poesia és Walt Whitman, de qui valora que sigui com un riu perquè conté no només l'or que s'hi pot trobar, sinó també el llim fecund, és a dir, la vida impura. Milosz sent la veu pròpia com

partir d'aquest punt que desplega diverses formes que ho exemplifiquen: la llegenda, el somni, la faula, el díptic, la crònica, però també el poema breu. Paral·lelament, la complicitat amb el món, i l'exigència, tanmateix, contenen igualment l'ardor per la vida, en una escriptura que no se sap deslligar de la celebració. Crític amb el règim soviètic, no és una figura fàcil per les seves afirmacions: «Allò que era individual esdevé un derivat del model general». La llengua com a pàtria, l'evocació de la ciutat, Varsòvia, la funció de la poesia interaccionen amb el dubte de poder donar un nom a tot, de l'efectivitat mateixa del llenguatge i de la seva durabilitat. La veu de Milosz té un abast universal, situa com ningú la dificultat de l'expressió individual que a un temps és actuant i actualitzada per la història i delimita la missió del poeta en el combat amb les ambigüitats del llenguatge que imposa cada època. *Terra inabastable*, de 1984, és un llibre que analitza en la distància dels anys el present a Polònia. A partir de la reflexió artística d'*El jardí de les Delícies* Milosz es confessa atrapat «com una mosca en ambre» en el segle XX, referent que, si bé acaba constituint un *leitmotiv* autoconscient en tota l'obra, no enretira una certa placidesa i sensualitat per a les coses bones que té l'ésser i la fe que se'n deriva. Ambdós punts troben la justa confluència en el poema «Origen» del llibre *Cròniques* (1987), en el qual l'escepticisme es trasllada a la visió de la seva ciutat, Cracòvia, on tot segueix igual, on es fa més agut el caràcter irreversible dels dies. Cap al final de la seva obra, Milosz, que és un autor declarament catòlic, intensifica el tema de la memòria i del testimoni d'una existència individual en els processos històrics en conflicte amb els sistemes dogmàtics, juntament amb la mort de la paraula i la debilitat dels continguts que aquesta integra. Tal vegada, per ser un home província a pesar d'haver viatjat molt, per haver conservat una llengua per a la lírica, tal com ens diu a *Abecedario. Diccionario de una vida*, l'autor pot seguir explicant la complexitat humana més enllà de les superestructures definides que li tocà de viure i és aquesta, en part, la seva gran aportació a la poesia del segle XX.